

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ กล่าวถึงหลักการทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน การบริหารการเงินการบัญชี การประเมินโครงการ การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 โครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ ด้านการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

2.1.1 ความหมายของอาชีพอิสระ

ราชบัณฑิตยสถาน (2531) ให้ความหมายของคำว่า "อาชีพอิสระ" ไว้ว่า "งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง" ซึ่งก็หมายถึง อาชีพใดก็ตามที่ผู้ประกอบการอาชีพเป็นเจ้าของกิจการ มีการวางแผน การจัดการ และดำเนินการด้วยตนเอง ทั้งนี้กิจกรรมอาจใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถและทุนทรัพย์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532) ให้ความหมายคำว่า "อาชีพอิสระ" ไว้ว่าเป็นอาชีพที่มีรูปแบบไม่แน่นอนตายตัว หรือเป็นรูปแบบตามอัธยาศัยของผู้ประกอบอาชีพ รูปแบบของการประกอบอาชีพอาจแตกต่างกันไปตามแต่ผู้ประกอบการอาชีพจะเห็นสมควร ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพจะต้องสร้างกิจการด้วยตนเองหรือเป็นกิจการของครอบครัวที่ตนรับมาดำเนินการต่อ การลงทุนก็ลงทุนด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ รายได้ที่ได้รับหรือรายได้ของกิจการตลอดจนการดำรงอยู่ และการพัฒนากิจการนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการอาชีพเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้การประกอบอาชีพอิสระ จึงมักจะเริ่มต้นด้วยกิจการขนาดเล็ก ที่มีระบบการผลิตและการประกอบการไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก มีการใช้แรงงานคนเป็นหลัก โดยมีเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลขนาดเล็กเป็นส่วนเสริม

จุฑารัตน์ (2533) กล่าวว่า "อาชีพอิสระ" คือ อาชีพที่สามารถดำเนินการเองได้โดยลงทุนน้อยแต่ใช้หัวคิดและกำลังกายค่อนข้างมาก จนกระทั่งธุรกิจต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อสำคัญ จะเป็นการสร้างแนวคิดใหม่แก่ผู้ที่กำลังหางานทำ ว่า การพึ่งตนเองนั้น เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ซึ่งถ้าหากบุคคลเหล่านั้นพึ่งตนเองได้โดยการมาช่วยเหลือโรงเรียน สำหรับครู-อาจารย์ ซึ่งเป็นกรรมการโครงการนี้ขอให้พิจารณาด้าน

เวลาประกอบอาชีพที่ตนถนัด โดยไม่หวังพึ่งการสมัครงานอย่างเดียว จะเป็นการสร้างความหวังใหม่แก่ผู้กำลังหางานทำ และเป็นการช่วยลดปัญหาเรื่องการว่างงานด้วย

จากความหมายของอาชีพอิสระที่กล่าวมา สรุปได้ว่าอาชีพอิสระหมายถึงอาชีพใดก็ตามที่ผู้ประกอบการเป็นเจ้าของกิจการ โดยมีการวางแผนการดำเนินการด้วยตนเอง ทั้งนี้กิจการต่าง ๆ อาจใหญ่หรือเล็ก ย่อมขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของเจ้าของกิจการ

2.1.2 ความหมายของรายได้ระหว่างเรียน

สวาท (2535) กล่าวถึงรายได้ระหว่างเรียน หมายถึง รายได้สุทธิใน 2 ลักษณะคือ

- 1) รายได้สุทธิเกิดจากการเรียนตามหลักสูตร
- 2) รายได้สุทธิเกิดจากการเรียนด้วยตนเองที่ชอบด้วยกฎหมาย

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2530) กล่าวถึงแนวคิดที่ส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนมี 4 แนวทาง คือ

- 1) เรียนแล้วทำให้มีผลกระทบต่อส่งเสริมอาชีพหลักของผู้ปกครองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรืออาชีพอื่นที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ
- 2) เรียนแล้วนำไปปฏิบัติที่บ้าน หรือร่วมมือกับเพื่อน ๆ ทำอาชีพรองหรืออาชีพเสริมโดยใช้วัสดุท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้
- 3) เรียนแล้วนำผลงานไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ หรือนำไปทำงานในเวลาว่างได้
- 4) การเรียนด้วยตนเอง เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย จนสามารถปฏิบัติได้ มีรายได้ขึ้นมา

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชีพอิสระ

1) การส่งเสริมอาชีพเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นกิจกรรมของนักเรียน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียน รู้จัก คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นระบบการเสริมสร้างค่านิยมในการรู้จักทำมาหากิน เพื่อเลี้ยงชีพ ประกอบอาชีพสุจริต โดยเน้นอาชีพอิสระ ให้นักเรียนคิดสร้างงานมากกว่าความใฝ่ใจอาชีพรับจ้าง

2) การส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสภาพสังคมปัจจุบัน เป็นวิธีการหนึ่งของการป้องกันการว่างงาน เป็นกระบวนการฝึกลักษณะนิสัยให้เยาวชนรู้งาน กล้าคิด กล้าเสี่ยง กล้าทำ อย่างมีข้อมูลและลำดับขั้นตอน และมีจิตใจที่พร้อมที่จะเริ่มต้นใหม่ได้อีก หลังจากการวิเคราะห์ผลได้ผลเสีย จากประสบการณ์ของตนเอง

3) การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ในระหว่างเรียน เป็นการริเริ่มจากนโยบายกรมสามัญศึกษา โดยเริ่มจัดเป็นกิจกรรมอิสระตามความสนใจ ให้นักเรียนรู้และเห็นประโยชน์จากการทำงาน ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็เร่งพัฒนาบุคลากร ให้เข้าใจ

คุณค่าของกิจกรรม โดยเลือกเนื้อหา และประสบการณ์เรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงดำเนินกิจกรรมหลายรูปแบบ ประยุกต์เป็นกิจกรรมเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น (กรมสามัญศึกษา, ม.ป.ป)

2.1.4 หลักเกณฑ์ของอาชีพอิสระ

กรมสามัญศึกษา (2533) ได้ออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2533 ไว้ดังนี้

1) โรงเรียนตั้งกรรมการขึ้นประมาณ 7 คน มีหัวหน้าสถานศึกษาเป็นประธานกรรมการ ทำหน้าที่ควบคุมการใช้จ่ายเงินและการดูแลรักษาเงิน รวมทั้งส่งเสริมและพิจารณาอนุมัติโครงการกรรมการควรเป็นข้าราชการครูในโรงเรียน 3 คน และเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน 3 คน คือนายธนาคารหรือผู้แทน นักธุรกิจ และผู้นำชุมชน

2) ให้นักเรียนแต่ละโรงเรียนรวมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เสนอโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติและจัดสรรเงินตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ ทั้งนี้ต้องให้นักเรียนใช้เงินที่นักเรียนแต่ละคนมี ร่วมกันลงทุนตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคนก่อน ขาดเหลืออย่างไรจึงให้โรงเรียนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อยืมเงินมาลงทุน แต่ทั้งนี้จะยืมได้ไม่เกินคนละ 500 บาท หากนักเรียนไม่รวมกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะไม่มีสิทธิ์ได้รับการพิจารณาให้ยืมเงินทุน

3) ในการยืมเงินทุนให้มีข้อตกลงกำหนดเวลาชำระเงินหรือผ่อนส่งคืนให้โรงเรียน เพื่อใช้เป็นทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนกลุ่มอื่นต่อไป

4) โรงเรียนจัดให้มีที่ปรึกษาผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในวิชาชีพต่างๆ ดูแลคุณธรรมในการทำงาน การปฏิบัติงานตามโครงการ การทำงานอย่างมีระบบ การทำบัญชี การประชุมปรึกษาหารือ การบันทึกข้อตกลงและมีการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น ๆ ของนักเรียน อาจแต่งตั้งครู-อาจารย์ หรือผู้ที่เห็นสมควรคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

5) ให้โรงเรียนส่งโครงการที่คณะกรรมการอนุมัติ และรายงานผลตามโครงการให้จังหวัด เขตการศึกษาและกรมสามัญศึกษาทราบเพื่อพิจารณาหาทางสนับสนุนและเผยแพร่ต่อไป ในกรณีที่นักเรียนนำเงินไปดำเนินการแล้วขาดทุนหรือไม่สามารถนำเงินที่ยืมไปส่งคืนเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วให้โรงเรียนเสนออนุมัติ ต่อคณะกรรมการแล้วรายงานให้กรมสามัญศึกษาทราบ

6) ให้กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา และจังหวัดนิเทศ ติดตามผล ให้การสนับสนุน

การดำเนินงานตามโครงการ แล้วรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

2.1.5 การนำอาชีพอิสระสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

เพื่อให้การประกอบการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียน นำไปสู่การปฏิบัติจริง กรมสามัญศึกษา จึงได้เสนอแนวทาง และให้คำอธิบายดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้นักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนเป็นกรรมการนั้น เป็นการกำหนดโครงสร้างแนวปฏิบัติงาน บนพื้นฐานการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งเป็นภาวะของผู้นำ หน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องศึกษาวิธีที่เหมาะสมในการชักชวน โน้มน้าว นำทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะผู้นำชุมชนและผู้รู้ทางด้านการเงินและเศรษฐกิจ เข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

2) การกำหนดให้ทำงานเป็นกลุ่มเป็นชมรม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปเป็นการกำหนดกรอบไว้ให้นักเรียนฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยร่วมคิดร่วมทำงานกับผู้อื่น ย่อมทำให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดปรับปรุงตนได้หลายแง่มุม อีกประการหนึ่งโดยทั่วไปก็เป็นที่ยอมรับกันว่าการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้คนไทยทำงานเป็นกลุ่ม มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ตรงกับสภาพความต้องการจำเป็นของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดระบบการจัดการ ระบบการวางแผนงาน ระบบการปรึกษาหารือ ระบบการประชุม ระบบอภิปรายเสนอเหตุผลข้อมูลเพื่อหาข้อยุติ ซึ่งจะ เป็นขั้นตอนและกระบวนการทำงาน ที่ทำให้เกิดระบบการบันทึก ช่วยจำข้อตกลงต่าง ๆ ไม่เหมือนกับงานเดี่ยว ๆ คนเดียวที่คิดจะเลิกทำเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีระบบ จะเห็นได้ว่าการทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยให้นักเรียน ได้ฝึกฝนตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อหมู่คณะและสังคมมากขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย

3) การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมอาชีพอิสระในโรงเรียน ควรคำนึงถึงดุลยภาพการจัดการศึกษา กล่าวคือ การดูแลและส่งเสริมกิจกรรม ต้องไม่ทำให้นักเรียนเสียผลการเรียน ลักษณะกิจกรรมอาชีพควรเป็นกิจกรรมง่าย ๆ มีกระบวนการไม่สลับซับซ้อน ดำเนินกิจกรรมตามโครงการในระยะสั้น ๆ เป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลลัพท์เร็ว เหมาะสมกับความสามารถ และความถนัดของนักเรียน ไม่ควรเป็นกิจกรรมที่ใหญ่โตที่ต้องลงทุนสูงจนก่อให้เกิดความกังวลแก่นักเรียน

4) การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการบริหารหลักสูตร เพื่อสร้างคุณลักษณะในการคิดสร้างงานของนักเรียน มีแนวทางในการเสริมสร้างกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระดังนี้

(1) กิจกรรมการเรียนรู้การสอนทุกรายวิชาในหลักสูตร ผู้สอนอาจออกแบบกิจกรรมในรายวิชาของตนเอง กำหนดกิจกรรมไว้ในแผนการสอน โดยกำหนดวิธีการประเมินผลอัตราการให้คะแนนตามสัดส่วนไว้ในการบริหารการสอน

(2) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระ เป็นกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกิจกรรมในสถานศึกษา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม ติดตามผลสมาชิกกลับด่าห์ละ1คาบ และมีการประเมินผลกิจกรรมเป็น ผ่าน/ไม่ผ่าน

(3) กิจกรรมอิสระ ที่กำหนดเวลาไว้ในหลักสูตร โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนผู้สนใจประกอบอาชีพอิสระเพื่อมีรายได้ระหว่างเรียนตามความสมัครใจ สนับสนุนให้อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้ให้เทศ ติดตาม และรวบรวมผลงานและเอกสารต่างๆตามวิธีการ และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการส่งเสริมอาชีพเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน

(4) กิจกรรมพิเศษ เป็นกิจกรรมตามโอกาสและวาระที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมแสดงผลผลิต ผลงานที่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องภาคภูมิใจ กิจกรรมพิเศษนอกจากจะเป็นการหารายได้แล้วควรเป็นกิจกรรมการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมอาชีพอิสระในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมบำรุงขวัญ และกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2.1.6 อาชีพอิสระกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง

2.1.6.1 อาชีพอิสระกับหลักการ จุดหมายโครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ยึดแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคมในเรื่อง การพัฒนาชีวิต (คือการพัฒนาตนเอง) พัฒนาเศรษฐกิจ (คือพัฒนาอาชีพ) และพัฒนาสังคม (คือพัฒนาท้องถิ่น ชนิตบ้านเมือง) แล้วกำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตร 8 ประการหลัก ดังนี้

1) การพัฒนาคน

- (1) มีความรู้พื้นฐาน
- (2) มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์
- (3) รู้จักแก้ปัญหา
- (4) รู้จักพัฒนา
- (5) มีคุณธรรมเน้นเพื่อส่วนรวม
- (6) มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

มัธยมศึกษาตอนปลาย เพิ่มอีก 1 ข้อ เรื่องการมีความรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

2) การพัฒนาอาชีพ

(7) มีทักษะและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

3) การพัฒนาลังคม

(8) ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะเป็นพลเมืองดีของครอบครัว ท้องถิ่น ชนิตบ้านเมือง

จุดหมายของหลักสูตรทั้ง 8 ประการสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพียงแต่ในระดับที่สูงขึ้นก็มีรายละเอียดเพิ่มเติมความสามารถที่เพิ่มขึ้นและมากขึ้นตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2533:20-23; กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, กองการมัธยมศึกษา 2533:161)

เมื่อวิเคราะห์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่าได้ระบุไว้อย่างชัดเจนเฉพาะในส่วนของการพัฒนาอาชีพมีดังนี้

มัธยมศึกษาตอนต้น

หลักการ ข้อ 1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน

ข้อ 2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ หรือ การศึกษาต่อ

จุดหมาย ข้อ 6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตน

ข้อ 7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

โครงสร้าง 1) วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

สังคมศึกษา

พลานามัย

ศิลปศึกษา

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา

พลานามัย

การงาน

2) วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชา
ในกลุ่มวิชาดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(4) กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ

พลานามัย

ศิลปศึกษา

(5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

อาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรม

ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด
หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์
ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนา

การเรียนรู้จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2534)

มัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการ ข้อ 1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม

ข้อ 2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ

จุดหมาย ข้อ 7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

ข้อ 8. มีนิสัยรักการทำงานเต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทักษะในการจัดการ

โครงสร้าง 1) วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย

สังคมศึกษา

พลานามัย

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย

วิทยาศาสตร์

พื้นฐานวิชาอาชีพ

2) วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(3) กลุ่มวิชาพัฒนาศิลกภาพ

พลานามัย

ศิลปะ

(4) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

(5) กลุ่มวิชาอาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรม

ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

หมายเหตุ : การเลือกเรียนรายวิชาเลือกเสรีของผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธ จะต้องเลือกเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาภาคเรียนละ 1 รายวิชาตลอด 3 ปี ๕

นอกจากนี้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ยังเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ตามโครงสร้างวิชาบังคับเลือก และเลือกเสรีได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง และเกื้อกูลต่อชีวิตจริง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นและส่งเสริมความถนัด ความสามารถ ความต้องการของนักเรียน รวมทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและงานอาชีพ (กรมสามัญศึกษา ,2533)

2.1.6.2 การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการบริหารหลักสูตรเพื่อส่งเสริมอาชีพอิสระ

สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องการพัฒนาอาชีพนั้น แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนจากรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในลักษณะบูรณาการ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้คือ การจัดโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน ซึ่งโครงการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะหลายอย่างประกอบกัน เช่น การคำนวณ การเงินและบัญชี การใช้ภาษาในการสื่อสาร การประดิษฐ์ การจัดการ การผลิต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนมั่นใจในคุณค่าของการเรียนว่า สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง มั่นใจในศักยภาพของตน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักแหล่งวิชา รู้จักคิดแก้ปัญหา รู้จักสร้างงาน และมีคุณภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม โกวิท วรรณพัฒน์ อธิบดีกรมสามัญศึกษาได้กล่าวถึง อาชีพอิสระว่า คนส่วนใหญ่มักแปลความหมายของ วิชาชีวะว่าเป็นวิชาช่างฝีมือต่าง ๆ แท้จริงแล้ววิชาชีพ น่าจะหมายถึง การรู้จักทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ โดยประกอบอาชีพอะไรก็ได้ที่สุจริตไม่ผิดศีลธรรม และยังเป็นส่งเสริมคุณธรรม วัฒนธรรม ยิ่งขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาชีพอิสระและอาชีพรับจ้าง การสอนวิชาชีวะอิสระนั้น จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเป็นนายของตัวเอง ไม่ต้องเป็นลูกจ้าง แต่เป็นเจ้าของกิจการ เล็กบ้างใหญ่บ้างตามกำลัง ในการทำจริงควรรวมเป็นกลุ่มจะได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ ซึ่งวิธีการสอนวิชาชีวะอิสระนั้น โรงเรียนจะต้องปล่อยให้เด็กเป็นกิจการของตัวเอง โดยมีครูเป็นผู้ดูแลคอยแนะนำ ไม่ใช่เป็นธุรกิจของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้เด็กไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ขาดความกระตือรือร้น และคิดไม่เป็นการทำมาหากินเป็นอย่างไร อย่างไรก็ตาม การสอนวิชาชีวะ ไม่จำเป็นต้องลดการสอนวิชาการ การสอนวิชาการเท่าเดิม แต่การ

สอนวิชาชีพเป็นส่วนเสริม ซึ่งแม้เด็กจะมุ่งเรียนต่อก็ไม่ถือเป็นเรื่องเสียหาย กลับเป็นการปลูกฝังคุณธรรมให้มีความซื่อสัตย์ซ้น อดทนและหมั่นศึกษาหาความรู้ (กรมสามัญศึกษา 2533) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในการบริหารหลักสูตร เพื่อส่งเสริมอาชีพอิสระจึงมีข้อเสนอแนะ สำหรับให้โรงเรียนเลือกดำเนินการได้หลายแนวทางดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) แบ่งโครงสร้างหลักสูตรตามลักษณะการจัดในโรงเรียน

(1) วิชาสามัญ มีทั้งกลุ่มภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พลานามัย และสังคมศึกษา ทุกรายวิชามุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง บางรายวิชานักเรียนยังสามารถใช้ประกอบอาชีพอิสระโดยตรงได้อีกด้วย เช่น

- ภาษาไทย เขียนบทความ นวนิยาย รับจ้างสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ
- ภาษาต่างประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ รับจ้างแปลเอกสาร
- คณิตศาสตร์ นักบัญชี นักสถิติ นักคอมพิวเตอร์
- วิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ นักทดลอง
- ศิลปศึกษา นักแสดง นักดนตรี นักออกแบบ นักเขียนโปสเตอร์ ประดิษฐ์งานศิลปะ

ดังนั้น ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการให้ครูผู้สอนในวิชาสามัญได้ตระหนักในความสัมพันธ์ของวิชาดังกล่าวแล้วนำไปสอนนักเรียนให้เห็นคุณค่า และปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

(2) วิชาอาชีพ เน้นวิชาเลือกเสรี มี 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มงานผลิต
- กลุ่มงานบริการ

วิชาชีพทั้ง 2 กลุ่มนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักกระบวนการผลิต บริการการตลาดและการจัดทำบันทึก การปฏิบัติงาน การทำบัญชี เป็นต้น วิชาเหล่านี้จะช่วยฝึกให้นักเรียนสามารถคิดวางแผน การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ได้เป็นอย่างดี

- กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ

วิชาอาชีพในกลุ่มนี้ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจการจัดการและการตลาด เป็นการเสริมให้งานการผลิตหรือบริการมี ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น รายวิชา การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก งานบัญชีต่าง ๆ กฎหมายพาณิชย์ เป็นต้น

- กลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

กลุ่มวิชานี้มีเพียงวิชาเดียว คือ ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ แต่สามารถลงทะเบียนเรียนทุกภาคเรียน หลังจากมีพื้นฐานอาชีพนั้น ๆ แล้ว โดยการอนุมัติจากคณะกรรมการที่โรงเรียนตั้งขึ้น รายวิชานี้มีหน่วยการเรียนรู้มากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพอาชีพที่เลือก รายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ นับเป็นรายวิชาที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนที่เป็นการเรียนในระบบตามหลักสูตร เพราะมีรหัสวิชา มีหน่วยการเรียนรู้ และต้องผ่านกระบวนการประเมินผล

ตามเกณฑ์ทุกประการ

(3) กิจกรรม โครงสร้างในคาบเวลากิจกรรม โรงเรียนสามารถจัดจัดให้เป็นคาบแนะนำ ส่งเสริม และปฏิบัติการประกอบอาชีพได้ตามความเหมาะสม เช่น ในคาบกิจกรรมตามระเบียบ ศธ. และกิจกรรมแนะแนวใช้เป็นคาบที่ให้ความรู้ และหลักการ ส่วนการปฏิบัตินั้นจัดไว้ในคาบกิจกรรมอิสระของผู้เรียน เป็นต้น

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนอาจดำเนินการให้นักเรียนปฏิบัติเกี่ยวกับอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เป็น 4 ลักษณะดังนี้

- 1) กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชา กลุ่มงานผลิต งานบริการ งานเสริมงานผลิตและงานบริการ ในกรณีที่นักเรียนต้องการเรียนซ้ำเพื่อฝึกทักษะเพิ่มเติม หรือหารายได้ระหว่างเรียน
- 2) กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ซึ่งนักเรียนต้องผ่านการเรียนรายวิชาอาชีพที่มีเนื้อหาและทักษะตรงกับรายวิชานี้มาก่อน หรือเป็นผู้ผ่านการพิจารณาของกรรมการว่ามีพื้นฐานเพียงพอ รวมทั้งมีคณะกรรมการพิจารณาส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพดังกล่าว

3) กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียน ในคาบกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน โดยมีครูที่ปรึกษากิจกรรมเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน

4) กลุ่มนักเรียนที่ทำกิจกรรมตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของกรมสามัญศึกษา

อนึ่ง ถ้าโรงเรียนยังเห็นว่ามีอาชีพที่นอกเหนือจากรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนให้มีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนก็สามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้โดยการนำรายวิชาที่มีอยู่มาพัฒนา หรืออาจสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ ต้องเสนอกรมวิชาการพิจารณาเห็นชอบ โดยผ่านกลุ่มโรงเรียนและเขตการศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2534)

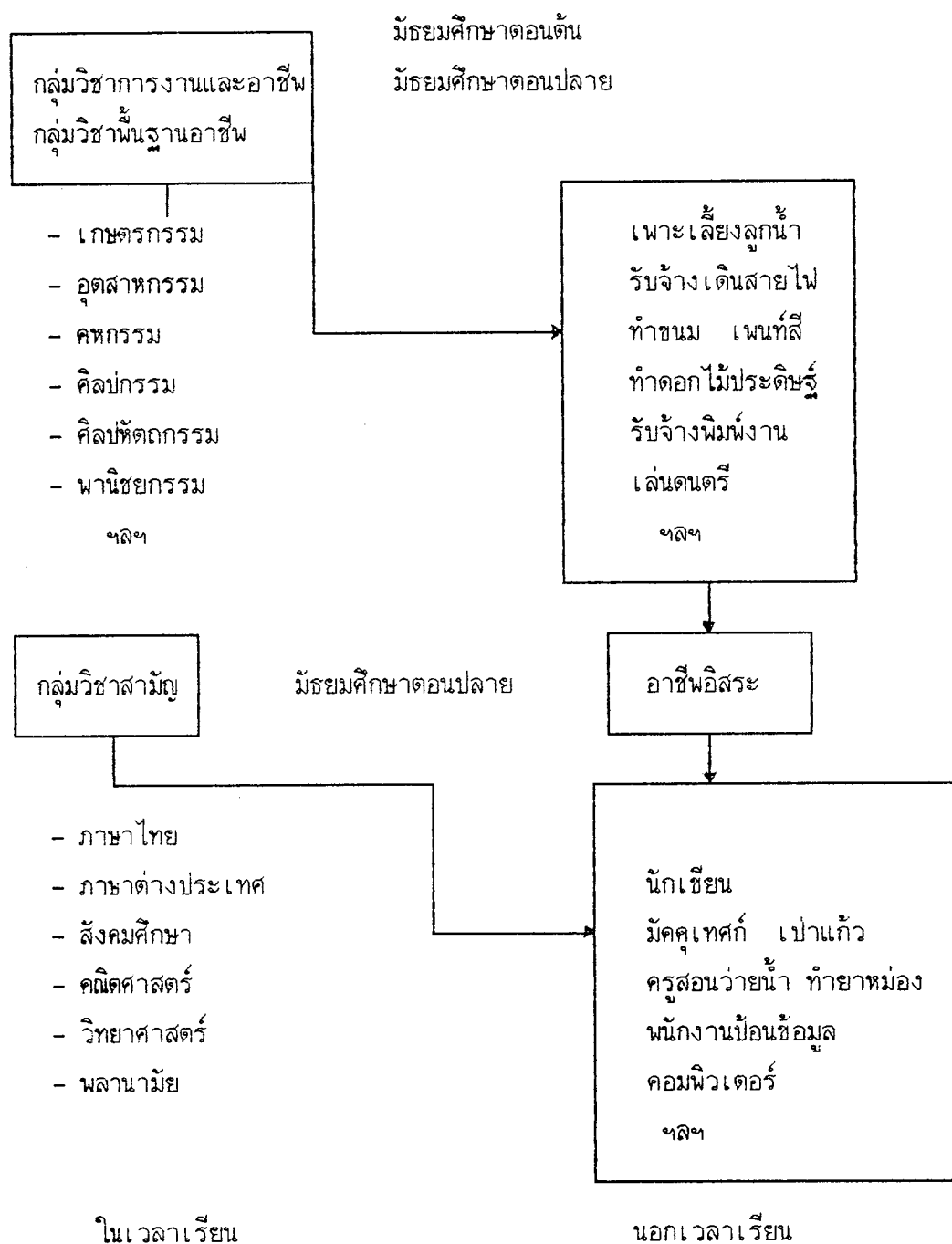
(2) จัดตามกลุ่มสนใจ เป็นการ จัดอาชีพอิสระให้กับนักเรียนโดยตรง ซึ่งจัดทั้งในและนอกเวลาเรียน อาจเป็นการจัดเพื่อส่งเสริมความสามารถที่นักเรียนมีอยู่เอง หรือโรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสมของโรงเรียน ในคาบเรียนกิจกรรม หรือนอกเวลาเรียน ซึ่งอาจทำได้ 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 จัดในรูปของกิจกรรม ชุมนุมส่งเสริมอาชีพอิสระ โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วยครู อาจารย์ในโรงเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านอาชีพอิสระและการตลาด พร้อมทั้งครูแนะแนวที่ต้องช่วยคัดเลือกนักเรียน ทั้งนี้ควรมีสถานที่ตั้งชุมนุม เพื่อการดำเนินงานจัดอาชีพอิสระด้วย

วิธีที่ 2 ให้หมวดวิชาต่างๆจัดทำโครงการอาชีพอิสระขึ้น โดยพิจารณาจากความพร้อมและความสามารถในการหมวดวิชา ซึ่งอาจจัดเป็นโครงการระยะสั้นหรือโครงการระยะยาว

2) จัดตามหลักสูตรและจัดตามกลุ่มสนใจ

(1) จัดตามหลักสูตร เป็นการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามปกติในโรงเรียน อาจเกิดอาชีพอิสระขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น

2.1.7 ขั้นตอนในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพอิสระ

การบริหารงานส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

การดำเนินงานส่งเสริมอาชีพเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนตามทิศทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษานั้น ผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ ผู้บริหารโรงเรียน จึงมีข้อเสนอแนะขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1.7.1 การกำหนดนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการศึกษา หลักสูตรทิศทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา รวมทั้งหลักเกณฑ์การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน ทัศนคติหลักการที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนและแจ้งให้บุคลากรในโรงเรียนทราบโดยทั่วกัน

2.1.7.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

ก่อนการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ โรงเรียนควรสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้น เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

- 1) ประเมินสภาพปัจจุบัน
- 2) วางแผนเขียนโครงการของโรงเรียน
- 3) สรรหาและเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ
- 4) สร้างความเข้าใจงานส่งเสริมอาชีพอิสระ
- 5) รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ
- 6) สรรหาและเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำโครงการของนักเรียน
- 7) รวบรวมโครงการของนักเรียนที่ผ่านการพิจารณาจากที่ปรึกษา เสนอคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ
- 8) รายงานโครงการของนักเรียนที่ได้รับอนุมัติเสนอจังหวัด เขตการศึกษาและกรมสามัญศึกษา
- 9) ประเมินผลและรายงาน
- 10) ประสานงานและอำนวยความสะดวกการดำเนินงานตามโครงการ

2.1.7.3 การประเมินสภาพปัจจุบัน

เพื่อทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดรายวิชาเลือก สภาพท้องถิ่น ปัญหาอุปสรรค และอื่น ๆ ในการประเมินนั้นโรงเรียนอาจใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ผลการประเมินการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียน สารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกัวิชาชีฟท้องถิ่น ของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน วิธีการที่จะได้ข้อมูลดังกล่าวอาจดำเนินการโดยออกแบบสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต ประชุม ศึกษาจากเอกสาร เป็นต้น

2.1.7.4 การวางแผนเขียนโครงการของโรงเรียน

นำข้อมูลจากการประเมินสภาพปัจจุบันมาวิเคราะห์ เรียบเรียงและรวบรวมให้เป็นสภาพความพร้อมในด้านต่าง ๆ หรือปัญหาอุปสรรคแล้วนำมาเขียนหลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์เป้าหมาย และการดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนางานส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนในรูปของโครงการ โดยการเขียนโครงการดังกล่าวควรจะเป็นไปแบบร่วมกันคิดร่วมกันทำ

2.1.7.5 การสรรหาและแต่งตั้งกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ

ผู้บริหารและหรือคณะกรรมการดำเนินการ ควรสรรหา แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระขึ้น ประมาณ 7 คน ประกอบด้วย

ผู้บริหารโรงเรียน	ประธานกรรมการ
ครู-อาจารย์ในโรงเรียน	กรรมการ
นักการธนาคาร	กรรมการ
นักธุรกิจ	กรรมการ
ผู้นำชุมชน	กรรมการ
ครู-อาจารย์ในโรงเรียน	กรรมการและเลขานุการ

เหตุที่ให้มีนักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการด้วยนั้น เพราะบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ที่มีประสบการณ์พอที่จะพิจารณาได้ว่าโครงการของนักเรียนมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และเป็นการระดมทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์มาช่วยเหลือโรงเรียน

กรรมการชุดนี้ทำหน้าที่ดังนี้

- 1) พิจารณาอนุมัติโครงการอาชีพอิสระที่นักเรียนเสนอ
- 2) ควบคุมการใช้จ่ายและการดูแลรักษาเงิน
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างขวัญและกำลังใจ
- 4) นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน
- 5) พิจารณาอนุมัติและแก้ปัญหาในกรณีที่นักเรียนดำเนินงานตามโครงการแล้ว ขาดทุน หรือไม่สามารถนำเงินที่ยืมไปส่งคืนเมื่อสิ้นสุดโครงการ

2.1.7.6 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพอิสระ

- 1) จัดเตรียมสื่อประกอบการชี้แจง เช่น แผนพับ เอกสาร คู่มือครูที่ปรึกษา คู่มือนักเรียน ไปสเตอร์ วีดิทัศน์ เป็นต้น
- 2) วิธีสร้างความเข้าใจ โรงเรียนอาจพิจารณาเลือกดำเนินการตามความเหมาะสมดังนี้

(1) การทำความเข้าใจแก่ ครู-อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนดำเนินการพร้อมกันทั้งหมด หรือเฉพาะบุคลากรหลัก แล้วให้นำไปเผยแพร่ตาม ฝ่าย/งาน/หมวด วิชาของตนเอง

(2) การทำความเข้าใจกับนักเรียน โรงเรียนอาจดำเนินการพร้อมกันทั้งหมด หรือมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นไปเผยแพร่แก่นักเรียนในชั้นของตนเอง

(3) การทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง โรงเรียนอาจประชุมผู้ปกครองเฉพาะเรื่อง หรือสอดแทรกในการประชุม หรือแจ้งผ่านทางสมาคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน หรือแจ้งในระหว่างกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองมาร่วม หรือให้นักเรียนนำไปเผยแพร่กับผู้ปกครองของตนเอง เป็นต้น

3) สารະລຳຄັບທີ່ທຸກກຸ່ມຄວນເຂົ້າໃຈ ໄດ້ແກ່

- ความสำคัญและความจำเป็น
- หลักการ จุดมุ่งหมาย ความหมาย ขอบข่าย
- หลักเกณฑ์การประกอบอาชีพอิสระ
- นโยบาย แผน และโครงการของโรงเรียน
- ขั้นตอนและปฏิทินดำเนินงานที่ทุกคนควรทราบ
- บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการ ครู-อาจารย์ที่ปรึกษา
- ปัจจัยสนับสนุน เช่น เงินทุน ครู-อาจารย์ที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์

2.1.7.7 การประกาศรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ

โรงเรียนโดยคณะกรรมการดำเนินการ รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ รายละเอียดให้พิจารณาตามความเหมาะสม หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลจากใบสมัครของนักเรียน เพื่อพิจารณาเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำกลุ่มของนักเรียนต่อไป

2.1.7.8 การแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำโครงการ

คณะกรรมการดำเนินการ รวบรวม แยกประเภทใบสมัคร และพิจารณาเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำโครงการของนักเรียน ผู้ตรวจสอบบัญชี และ/หรือผู้รู้ในวิชาชีพตามเงื่อนไขต่อไปนี้

1) ที่ปรึกษาโครงการ อาจแต่งตั้งให้ประจำโครงการละ 1 คน หรือมากกว่า และที่ปรึกษาแต่ละคนอาจรับผิดชอบนักเรียนกลุ่มเดียว หรือหลายกลุ่มก็ได้ ให้ที่ปรึกษาทำหน้าที่ต่อไปนี้

(1) ร่วมกับนักเรียนวิเคราะห์ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโครงการของนักเรียน

(2) ให้คำแนะนำ และตรวจสอบการเขียนโครงการของนักเรียนให้เป็นไปตามแบบการเขียนโครงการ และหลักเกณฑ์การอนุมัติโครงการ

(3) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโครงการ เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ

(4) ดูแลการทำงานของนักเรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์

(5) ให้ความรู้ คำแนะนำ และ/หรือเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์เฉพาะเรื่องมาให้ความรู้ คำแนะนำแก่นักเรียน

(6) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของโครงการ

(7) ดูแลคุณธรรมของนักเรียน

2) ผู้ตรวจสอบบัญชี โรงเรียนจัดให้มีผู้ตรวจสอบบัญชีทุกโครงการ เพื่อกำกับดูแล ให้คำปรึกษาในเรื่องการบัญชี เสนอแนะรูปแบบการทำบัญชี การลงบัญชี และตรวจสอบความถูกต้องในการลงบัญชี ผู้ตรวจสอบบัญชีอาจเป็นครูวิชาธุรกิจโรงเรียน เจ้าหน้าที่การเงินของโรงเรียน หรือครูผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

3) ผู้รู้ในวิชาชีพ เพื่อให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่นักเรียน อาจเป็นครูผู้สอนวิชาอาชีพในโรงเรียน หรือบุคคลภายนอกที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ซึ่งจะเชิญมาเป็นครั้งคราวก็ได้

อนึ่ง อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบบัญชี หรือผู้รู้ในวิชาชีพ อาจเป็นคนเดียวกัน หรือคนละคนก็ได้ ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบบัญชี อาจรับผิดชอบเพียงกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มก็ได้

2.1.7.9 การพิจารณาอนุมัติโครงการ

ในการพิจารณาอนุมัติโครงการคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ ควรพิจารณาจากเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษาบางข้อ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ขึ้นเอง โดยใช้หลักความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโครงการ ซึ่งอาจพิจารณา ใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) มีการรวมกลุ่มนักเรียนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
 - 2) เป็นอาชีพได้ก็ได้ แต่ต้องเป็นอาชีพที่สุจริต และเป็นอาชีพอิสระ
 - 3) เหมาะสมกับเวลาเรียน กำลังของนักเรียน อายุ และความสามารถ
 - 4) ไม่เสียผลการเรียน และไม่เบียดเบียนใหญ่โต หรือลงทุนมากจนก่อให้เกิดความกังวลใจแก่นักเรียน
 - 5) มีตลาดหรือลูกค้ารองรับ
 - 6) สามารถหาแหล่งวิชาสนับสนุนได้
 - 7) ถ้ามีการยืมเงิน นักเรียนยืมเงินจากโครงการได้ไม่เกินคนละ 500 บาท
 - 8) ถ้ามีการร่วมลงทุนระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง สัดส่วนการลงทุนของครูไม่เกินร้อยละ 10 และผู้ปกครองไม่เกินร้อยละ 20
 - 9) ไม่เป็นกิจการของโรงเรียน หรือกิจการของผู้หนึ่งผู้ใดที่จัดให้นักเรียนทำ คอยกำกับดูแลแล้วแบ่งรายได้ให้เด็ก
 - 10) มีการทำงานร่วมกัน และแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถของแต่ละคนอย่างมีระบบ
 - 11) มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยแนะนำ ดูแลการประชุม การทำงานร่วมกันและทำบัญชี
 - 12) สนองทิศทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา หลักสูตร การเรียนการสอนและการศึกษาเพื่อชีวิต
 - 13) เป็นงานอาชีพที่ทำหาย และส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตจริง ส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้
- ในกรณีที่โครงการไม่ได้รับการอนุมัติ คณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ ควรให้เหตุผล และข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงโครงการผ่านการปรึกษา ชี้แจงให้นักเรียน เข้าใจและพิจารณาดำเนินตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระต่อไป

หอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๓๘๑๑๐๗

กท
HG
๑๖๖
๓๓

25

2.1.7.10 การรายงานโครงการที่ได้รับอนุมัติ

เมื่อได้รับอนุมัติโครงการ คณะกรรมการดำเนินงานจัดทำสรุปโครงการของนักเรียนตามแบบรายงานโครงการ ส่งไปยังจังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษาทราบ เพื่อพิจารณาหาทางสนับสนุน และนิเทศติดตาม การดำเนินงานต่อไป

2.1.7.11 การควบคุมกำกับติดตามโครงการ

ควรดำเนินการดังนี้

1) ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ควบคุม กำกับ ติดตาม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มที่ทำโครงการ รายงานผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค บันทึกการประชุม ประเมินหรือการจัดทำบัญชี เป็นต้น ต่อที่ปรึกษาโครงการ อย่างน้อยเดือนละครั้ง

2) ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ควบคุม กำกับ ติดตาม ให้ที่ปรึกษาโครงการของนักเรียนทุกกลุ่ม สรุปผลการดำเนินงานของนักเรียน เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ โดยผ่านคณะกรรมการดำเนินการของโรงเรียนอย่างน้อยเดือนละครั้ง

3) ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของที่ปรึกษาโครงการ ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในวิชาชีพ เพื่อทราบความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานตามโครงการของนักเรียน โดยอาจใช้วิธีการดำเนินการดังนี้

(1) ให้ผู้เกี่ยวข้องบันทึกการดำเนินงาน รายงานต่อคณะกรรมการ

(2) ตรวจสอบการดำเนินงานของนักเรียน ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในวิชาชีพ ด้วยตนเอง และคณะกรรมการ

(3) จัดให้มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อการรายงานผลการดำเนินงาน

(4) สัมภาษณ์ สอบถาม จากนักเรียนที่ทำโครงการ

(5) ศึกษาจากหลักฐานการทำงาน สมุดบันทึก ปฏิทินปฏิบัติงาน แฟ้มรวบรวมโครงการ

เป็นต้น

(6) อื่น ๆ ที่โรงเรียนเห็นสมควร

สำหรับการบันทึกรายงานนั้น โรงเรียนควรมีแบบรายงานของที่ปรึกษาโครงการ ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในวิชาชีพ ซึ่งกำหนดระยะเวลาการรายงานไว้อย่าง ชัดเจน ในแบบรายงานดังกล่าวควรมีสาระดังต่อไปนี้

- ชื่อโครงการ/กลุ่ม/บริษัท
- สภาพการดำเนินงาน
- สภาพทุน กำไร ขาดทุน ทรัพย์สิน
- ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

- ปัญหาอุปสรรคและการแก้ปัญหาของผู้รายงาน
- ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้รับรายงานแล้ว โรงเรียนควรดำเนินการบันทึก สรุปการควบคุม กำกับ ติดตาม โครงการไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลและรายงานผลรวมทั้งประโยชน์ในการดำเนินการในระยะต่อไป

2.1.7.12 การประเมินผลโครงการ มี 3 ระยะ ได้แก่

- 1) การประเมินผลก่อนดำเนินการ เพื่อประเมินสภาพปัจจุบัน
 - 2) การประเมินผลระหว่างการดำเนินการ ช่วยให้ผู้สามารถวิเคราะห์ผล ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งประเมิน ได้จากการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยการสำรวจสอบถามผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลจากการ ควบคุม กำกับ ติดตามโครงการ
 - 3) การประเมินผลหลังการประเมินการ ประเมินผลได้จากเครื่องชี้วัดความสำคัญของโครงการดังต่อไปนี้
 - (1) นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยรวมกลุ่มกันตั้ง 3 คนขึ้นไป
 - (2) นักเรียนได้ลงทุนร่วมกัน และ / หรืออาจยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นมาร่วมลงทุนด้วย
 - (3) นักเรียนมีการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ เช่น การแบ่งงานกันทำมีการประชุมปรึกษาหารือ การบันทึกข้อตกลง ปฏิบัติตามข้อตกลง รวมทั้งมีการจัดทำบัญชี
 - (4) นักเรียนมีที่ปรึกษาโครงการ ผู้รู้ในวิชาชีพ และผู้ตรวจสอบบัญชี
 - (5) นักเรียนที่รวมกลุ่มกันทำโครงการ มีการเรียนรู้และฝึกฝน ประสบการณ์ในวิชาอาชีพและเพิ่มพูนทักษะการจัดการ ตลอดจนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ไปช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนได้
 - (6) นักเรียนแต่ละคนมีรายได้ ซึ่งเมื่อประมาณเป็นเงินแล้วไม่ต่ำกว่า 50 บาทต่อปี
 - (7) นักเรียนที่ทำโครงการมีผลการเรียน ไม่ต่ำกว่าเดิม
 - (8) นักเรียนมีความรู้เจตคติ และทักษะในการเสนอโครงการ การตัดสินใจแก้ปัญหา ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินงาน
 - (9) นักเรียนได้พัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความประหยัด ความขยัน ความอดทน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และคิดสร้างงานจนเป็นนิสัย
- อนึ่ง นอกจากเครื่องชี้วัดของโครงการดังกล่าวมาแล้ว โรงเรียนควรได้ประเมินจากปัจจัยและกระบวนการดำเนินงาน เช่น จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ งบประมาณการ

ยืมเงินของนักเรียน การตั้งคณะกรรมการตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อ
ประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการ และรายงานผลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

2.1.7.13 การรายงานผล

โรงเรียนต้องรายงานผลไปยังจังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษาแล้วแต่กรณี
(กรมสามัญศึกษา, 2534)

2.2 การบริหารการเงินการบัญชีในการดำเนินงานตามโครงการการส่งเสริมอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

การบริหารงานโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน จะสำเร็จได้
มีปัจจัยที่หัวหน้าสถานศึกษา ควรคำนึงถึง หลายประการ เช่น การบริหารบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์
และการจัดการ โดยเฉพะการบริหารการเงิน การบัญชี มีเทคนิควิธีการที่เฉพาะเจาะจงผิดพลาด
ไม่ได้ จำเป็นต้องดูแล ควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบ ซึ่งมีสิ่งที่ควรระวังต่อไปนี้

2.2.1 แหล่งที่มาของเงินทุน เงินลงทุนในการจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ ระหว่างเรียน

โครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนมีแหล่งที่มาดังนี้

- 1) เงินทุนส่วนตัวของผู้ร่วมลงทุน ประกอบด้วย นักเรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชน
ไม่เกิน 20% ของเงินลงทุนทั้งหมด และครู ไม่เกิน 10% ของเงินลงทุนทั้งหมดที่เหลือเป็นการ
ลงทุนของนักเรียนทั้งหมด
- 2) เงินนอกงบประมาณ ได้แก่เงินที่กรมสามัญศึกษาหรือโรงเรียนได้รับบริจาคเพื่อ
ช่วยเหลือนักเรียนในการทำโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน
- 3) เงินงบประมาณ ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไปและเงินงบกลาง

2.2.2 การบริหารการเงินและบัญชี สำหรับโรงเรียน แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินและบัญชี สำหรับโรงเรียน มีดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2533)

- 1) กรณีกรมการสามัญศึกษาจังหวัดเป็นผู้พิจารณาจัดสรรเงินให้โครงการหารายได้
ของนักเรียน

- (1) การรับจดทะเบียนบริษัทและการรับจ่ายเงิน กรณีเป็นโครงการบริษัท เมื่อโรงเรียนได้รับรายงานการขอจดทะเบียนบริษัทพร้อมทั้งขอรับเงินยืม ให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้
- รับจดทะเบียนบริษัท โดยหัวหน้าสถานศึกษาลงนามหนังสือรับรองการจดทะเบียนจำนวน 2 ฉบับ ที่บริษัทร่างเสนอโดยโรงเรียนเก็บไว้ 1 ฉบับ คืนบริษัท 1 ฉบับ และ บันทึกการรับจดทะเบียนในทะเบียนบริษัท
 - ขอรับเงินจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด เมื่อได้รับเงินให้โรงเรียนออกใบเสร็จรับเงินแก่หน่วยงานดังกล่าว แล้วบันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ ฯ
 - จ่ายเงินทุนการส่งเสริมอาชีพอิสระ ฯ ให้บริษัท โดยประธานกรรมการบริษัทลงชื่อรับเงินในใบสำคัญรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐานการจ่ายของโรงเรียน และบันทึกการจ่ายเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณ ประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ ฯ กรณีโครงการของกลุ่มนักเรียน ไม่ใช่โครงการบริษัท ให้โรงเรียนปฏิบัติดังนี้
 - โรงเรียนขอรับเงินยืมของนักเรียนตามโครงการที่ได้รับจัดสรรจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด เมื่อได้รับเงินให้โรงเรียนออกใบเสร็จรับเงิน แก่หน่วยงานดังกล่าว แล้วบันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณ ประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ ฯ
 - จ่ายเงินให้กลุ่มเจ้าของโครงการ โดยหัวหน้ากลุ่มลงชื่อรับเงินในใบสำคัญรับเงิน และโรงเรียนบันทึกการจ่ายเงินในสมุดบัญชี
 - บันทึกยอดเงินในแต่ละโครงการที่ได้รับจัดสรรใน "ทะเบียนยอดควบคุมเงินทุนโครงการ..." เพื่อควบคุมการส่งคืนเงินทุนของแต่ละโครงการ
- 2) การรับคืนเงินยืมและการส่งคืนเงิน เมื่อสิ้นสุดเวลาการดำเนินงานของบริษัทโดยยุบเลิกและนำส่งคืนเงินยืมของนักเรียน หรือมีโครงการของกลุ่มนักเรียนโครงการใดทยอยส่งคืนเงินยืม ให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้
- ออกใบเสร็จรับเงินให้บริษัทนั้น
 - บันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนควบคุมเงินนอกงบประมาณประเภท "เงินทุนส่งเสริมอาชีพอิสระ"
 - บันทึกคืนเงินให้บริษัท กรณีเป็นบริษัทหรือบันทึกในทะเบียนยอดควบคุมเงินทุนของโครงการที่ส่งคืน กรณีไม่ใช่โครงการบริษัท ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าโครงการใดยังคงค้างอยู่จำนวนเท่าใด
 - นำเงินที่ได้รับคืนส่งต่อสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด โดยเมื่อได้รับใบเสร็จรับเงิน

ให้โรงเรียนบันทึกการจ่ายในสมุดเงินสดและทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

2) กรณีคณะกรรมการของโรงเรียน เป็นผู้พิจารณาจัดสรรเงินให้โครงการหารายได้ของนักเรียน

(1) การรับเงิน เมื่อโรงเรียนได้รับเงินเพื่อดำเนินโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนให้โรงเรียนออกไปเสร็จรับเงินให้แก่หน่วยงานที่จ่ายเงิน พร้อมทั้งบันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

(2) การเก็บรักษาเงิน ให้โรงเรียนนำเงินที่ได้รับตามข้อ (1) ฝากธนาคารพาณิชย์ที่เป็นรัฐวิสาหกิจ

การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคาร

- ใช้ชื่อบัญชี "-เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนโรงเรียน....."

- กำหนดผู้มีสิทธิถอนเงิน 3 คน จากกรรมการ 7 คน โดยมีเงื่อนไขการสั่งจ่ายเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 2 คน ใน 3 คน

(3) การรับจดทะเบียนบริษัทและการจ่ายเงิน

- กรณีเป็นโครงการบริษัท เมื่อโรงเรียนได้รับรายงานการจดทะเบียนบริษัทให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

- รับจดทะเบียนบริษัท โดยหัวหน้าสถานศึกษาลงนามในหนังสือรับรอง การจดทะเบียนจำนวน 2 ฉบับ ที่บริษัทร่างเสนอโรงเรียนเก็บไว้ 1 ฉบับ คืนบริษัท 1 ฉบับ และบันทึกการรับจดทะเบียนในทะเบียนบริษัท

- จ่ายเงินให้บริษัท โดยประธานกรรมการบริษัทลงชื่อรับเงินในใบสำคัญรับเงินเพื่อเป็นหลักฐานการจ่ายของโรงเรียน และบันทึกการจ่ายเงินในสมุดเงินสดและทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณ ประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

กรณีโครงการของกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่โครงการบริษัทให้โรงเรียนปฏิบัติ ดังนี้

- จ่ายเงินให้กลุ่มนักเรียนเจ้าของโครงการ โดยหัวหน้ากลุ่มลงชื่อรับเงินในใบเสร็จรับเงิน และโรงเรียนบันทึกการจ่ายเงินในสมุดบัญชีและทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภทเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

- บันทึกยอดเงินในแต่ละโครงการได้รับอนุมัติใน "ทะเบียนย่อยควบคุมเงินทุนโครงการ....." เพื่อควบคุมการส่งคืนเงินของแต่ละโครงการ

4) การคืนเงินทุน เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานของบริษัท โดยบริษัทยุบเลิกและนำส่งคืนเงินยืมให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

- ออกใบเสร็จเงินให้บริษัทหรือโครงการนั้น
- บันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภท

"เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน"

- บันทึกการรับเงินคืนในทะเบียนบริษัทกรณีเป็นบริษัทหรือบันทึกในทะเบียนย่อยควบคุมเงินทุนของโครงการที่ส่งเงินคืน กรณีไม่ใช่บริษัท เพื่อให้ทราบว่าโครงการได้ยังคงค้างส่งเงินอยู่จำนวนเท่าใด

2.2.3 การบริหารการเงินและบัญชีสำหรับนักเรียน

1) กรณีเป็นโครงการบริษัท มีแนวปฏิบัติดังนี้

(1) เงินทุน เงินทุนของบริษัทได้มาจาก

- การขายหุ้น โดยขายให้แก่บุคคลภายนอกไม่เกิน 20% ของจำนวนหุ้นทั้งหมดขายให้แก่ครูในโรงเรียนไม่เกิน 10% ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่เหลือนักเรียนเป็นผู้ถือหุ้น
- การยืมเงินจากเงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ โดยผู้ก่อตั้ง บริษัท สามารถยืมได้ไม่เกินคนละ 500 บาท

(2) การเก็บรักษาเงิน และการจัดทำบัญชีการเงิน

- ให้กรรมการผู้จัดการเป็นผู้ควบคุมเงินคงเหลือ โดยอาจเก็บรักษาเป็นเงินสดหรือฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ ทั้งนี้ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหาร สำหรับการควบคุมเงินสดคงเหลือให้กรรมการผู้จัดการทำรายงานเงินคงเหลือประจำวัน

- เมื่อมีการขายสินค้าหรือบริการที่เป็นกิจการของบริษัท ให้ผู้ขายบันทึกการขายขายในใบขาย และนำส่งเงินประจำวัน

- การจ่ายเงินต้องมีหลักฐานการจ่ายเงินทุกครั้ง กรณีการจ่ายเงินที่ผู้รับเงินไม่สามารถออกใบเสร็จรับเงินได้ ให้ใช้ใบรับรองการจ่ายเงิน

- หลักฐานการรับเงินและหลักฐานการจ่ายเงิน ให้ส่งมอบแก่ผู้จัดทำบัญชีทันที (ผู้จัดทำบัญชีไม่ควรเป็นกรรมการผู้จัดการ) เพื่อบันทึกการรับรายจ่าย

(3) การจ่ายเงินปันผล โดยปกติให้จ่ายเงินปันผลเมื่อสิ้นงวดการดำเนินงานของบริษัท แต่ถ้ากรรมการบริหารเห็นว่ากำไรพอสมควรและกำไรนั้นเก็บไว้ไม่ได้ทำประโยชน์อะไร คณะกรรมการอาจพิจารณาจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นก่อนสิ้นงวดการดำเนินงานของบริษัทก็ได้

(4) การยุบเลิกบริษัท ให้รายงานการประชุม เพื่อยุบเลิกบริษัทแก่หัวหน้าสถานศึกษา

พร้อมทั้งจ่ายเงินยืมค่าหุ้น ของผู้ถือหุ้นที่เป็นนักเรียน ให้โรงเรียน และจ่ายเงินปันผลเงิน โบนัสกรรมการบริษัท ค่าหุ้น และจัดสรรทรัพย์สินคงเหลือตามที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่

2) กรณีไม่ใช่โครงการบริษัท มีแนวปฏิบัติดังนี้

(1) การเก็บรักษาเงิน เมื่อโครงการได้รับอนุมัติและได้รับเงินจากโรงเรียนแล้ว ให้หัวหน้ากลุ่มนักเรียนเป็นผู้ควบคุมเงินคงเหลือ โดยอาจจัดเก็บเป็นเงินสด หรือฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ตามความแนะนำของครู

-การเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร "โครงการ...ระบุชื่อโครงการหารายได้ของนักเรียน กำหนดผู้มีสิทธิถอนเงินจำนวน 3 คน จากสมาชิกในกลุ่ม โดยมีเงื่อนไขว่าการส่งจ่ายเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 2 คน ใน 3 คน

(2) การจ่ายเงิน การจ่ายเงินเพื่อดำเนินกิจการของโครงการหารายได้ ให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ส่งจ่ายเงิน โดยหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม 1 คนร่วมลงชื่อรับรองการจ่ายเงิน ในหลักฐานการจ่ายทุกฉบับ กรณีการจ่ายเงินนั้นผู้รับเงินไม่สามารถออกไปเสิร์ฟรับเงินได้ ให้ใช้ใบรับรองในการจ่ายเงินแทน

(3) การขายสินค้า เมื่อมีการขายสินค้าหรือบริการที่เป็นกิจการของโครงการหารายได้ ให้ผู้ขายใช้บันทึกการขายในใบขายและนำส่งเงินประจำวัน เมื่อสิ้นวันให้รวมเงินส่งต่อหัวหน้ากลุ่มพร้อมใบขาย เพื่อบันทึกการรับส่งเงิน

(4) การจัดทำบัญชี ให้สมาชิกที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มบัญชีรายรับรายจ่ายของโครงการ โดยใช้หลักฐานการจ่ายเงินตามข้อ (3) และ (4) เป็นหลักฐานการบันทึกบัญชี ให้หัวหน้ากลุ่มจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวัน

(5) การคืนทุน เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นให้กลุ่มพิจารณาแบ่งคืนทุนแก่โรงเรียน โดยให้จ่ายเงินครบถ้วนเมื่อโครงการสิ้นสุด กรณีไม่สามารถจ่ายคืนทุนได้ครบถ้วนให้ครูที่รับผิดชอบโครงการรายงานเหตุผลต่อกรรมการของโรงเรียน

(6) เมื่อสิ้นสุดโครงการหารายได้ ให้กลุ่มนักเรียนเจ้าของโครงการจัดทำรายงานผลการบริหารเงินทุนเสนอต่อคณะกรรมการ

2.2.4 กรณีโรงเรียนรับเงินอุดหนุนกิจกรรมสหกรณ์ (อีสานเขียว)

โรงเรียนดำเนินการดังนี้

1) เมื่อโรงเรียนได้รับเช็คจาก สศจ. ให้โรงเรียนออกไปเสิร์ฟรับเงินให้ สศจ.แล้วนำเช็คฝากธนาคารบัญชีเงินนอกงบประมาณกระแสรายวัน และบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภทเงินอุดหนุนโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2) โรงเรียนจ่ายเงินอุดหนุนโครงการให้กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนโดยรับใบเสร็จรับเงินจากกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าหรือใบสำคัญรับเงินที่ประธานคณะกรรมการกิจกรรมร้านค้า ลงชื่อรับเงินเป็นหลักฐานการจ่าย และบันทึกการจ่ายเงินในสมุดเงินสดและทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณ ประเภทเงินอุดหนุนโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3) การดำเนินงานของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ การจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าตามโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่กรมสามัญศึกษา กำหนด

4) เงินจำนวน 80,000 บาท กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าต้องนำไปซื้อสินค้ามาจำหน่าย 30,000 บาท ส่วนที่เหลือ 50,000 บาท จ่ายเป็นเงินยืมสำหรับนักเรียนที่เป็นสมาชิกเพื่อทำโครงการให้ถือปฏิบัติตามประกาศของกรมสามัญศึกษา เรื่องหลักเกณฑ์ตามโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา (อีสานเขียว) ลงวันที่ 20 เมษายน 2533

จะเห็นได้ว่าโครงการส่งเสริมประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของกรมสามัญศึกษานั้น มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน โดยการรวมเป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป ประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม โดยไม่เสียเวลาเรียน อาจจะขอจดทะเบียนเป็นบริษัทหรือไม่ก็ได้

2.3 การประเมินโครงการ

2.3.1. ความหมายของการประเมิน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมิน ไว้ดังนี้

Alkin (1969) ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหมายถึง กระบวนการของการกำหนดขอบเขต ของการตัดสินใจการเลือกข้อมูลที่เหมาะสมวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานสรุปข้อมูล เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกทางปฏิบัติต่าง ๆ

Stake (1972) ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันประกอบด้วยองค์ประกอบ พื้นฐาน 4 อย่างด้วยกันคือ

- 1) การกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย ได้แก่ การถามว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการ
- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำ ได้แก่ การตอบคำถามที่มีภาพที่เป็นจริงคืออะไร
- 3) การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ต้องการที่มีความเหมือนกันหรือ แตกต่างกัน

อย่างไร

- 4) ตัดสินใจผลการเปรียบเทียบในข้อ 3

Tyler (1983) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการ กระทำหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

Stufflebeam (1983) ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า หมายถึง กระบวนการ พรรณา เก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเตรียมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจในการแสวงหา แนวทางที่เหมาะสมของการดำเนินโครงการต่อไป

นิศา (2527) ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการว่า หมายถึงกิจกรรมการเก็บ รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมาย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาวิธีการปรับปรุง วิธีจัดการเกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

ประชุม (2529) ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการว่า หมายถึงกระบวนการ ในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาข้อชี้ให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อการ ดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

สมทวิง (2533) ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการว่า หมายถึง กระบวนการ ที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

วรเทพ (2533) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับโครงการ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเป็นการเพิ่ม คุณค่าและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น และช่วยตัดสินคุณค่าของโครงการ

รังสฤษฎ์ (2534) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า คือกระบวนการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ การค้นหา ผลการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง ให้โครงการบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

อานนตรี (2535) กล่าวถึงการประเมินโครงการว่า คือการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน

ตามโครงการ โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจคุณค่าของผลงานนั้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ คือ การตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่า ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขในการดำเนินงานต่อไปหรือจะเลิกล้มโครงการนั้น

2.3.2 จุดมุ่งหมายของประเมินโครงการ

นักวิชาการได้เสนอแนวความคิด เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้หลายแนว เช่น

ประชุม (2529) กล่าวว่าประเมินผลโครงการมีความมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มากที่สุด กล่าวคือมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเหมาะสม การดำเนินงานมีทิศทางในการปฏิบัติ ควบคุมการผลิต หรือผลงานให้มีคุณภาพ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือหรือข้อมูลสำหรับผู้บริหารใช้สำหรับการตัดสินใจ

วิโรจน์ (2532) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินมี 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อช่วยให้การวางแผนเป็นไปอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ
- (2) เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานตามแผนหรือโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- (3) เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานว่าให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

เยาวดี (2533) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประเมินผลโครงการคือเป็นแนวทางตัดสินใจ (Decision Making) และการประเมินผลโครงการไม่มีเป้าหมายเพื่อการค้นหาสะสมความรู้หรือการวิจัยต่อไป แต่จะมุ่งไปสู่การค้นหาสิ่งที่โครงการได้ดำเนินการไปแล้ว

รังสฤษฎ์ (2534) กล่าวว่าประเมินโครงการ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อตรวจสอบหาแนวทางตัดสินใจการดำเนินงานโครงการ โครงการที่เข้าไปขณะดำเนินการและการดำเนินการไปแล้วบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใดแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร และเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกโครงการ

อานนตรี (2535) กล่าวว่าประเมินโครงการมีจุดมุ่งหมายคือ การพิจารณาถึงผลของการดำเนินงานตามโครงการ ว่ามีคุณค่าหรือประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพื่อพิจารณาถึงผลว่าควรตัดสินใจยกเลิกปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการ

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการก็เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน หรือเพื่อการตัดสินใจยกเลิกโครงการ

2.3.3 ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีหลายแบบ หลายแนวคิดที่ผู้ประเมินอาจเลือกนำไปใช้ ซึ่งจะต้องศึกษาข้อดีข้อเสีย และรายละเอียดก่อนที่จะตัดสินใจนำไปใช้ ซึ่งนักประเมินหลายท่านได้แบ่งการประเมินแตกต่างกันดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2524, อ้างถึงในอานนตรี) ได้จัดประเภทการประเมินโดยอาศัยลักษณะพฤติกรรมกรรมการประเมินเป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

(1) แบบยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) แบบนี้เน้นจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก เป็นการประเมินในระบบปิด กล่าวคือสนใจผลหรือส่วนประกอบที่ใช้เพื่อประเมินจุดมุ่งหมายเท่านั้น ไม่คำนึงถึงผลอย่างอื่นและประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) ที่เป็นผลรวมสุดท้าย มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการน้อยมาก กลุ่มนี้ได้แก่ แบบของไทเลอร์ (Tyler's Model)

(2) แบบการตัดสินคุณค่า (Judge Mental Model) เป็นแบบที่ต้องอาศัยคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่า อาศัยเกณฑ์ภายในได้แก่ กระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผล และเกณฑ์ภายนอกได้แก่ ผลของการบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นถ้าประเมินกระบวนการจัดว่าเป็นการประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายใน ถ้าประเมินผลผลิตเป็นแบบประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก แบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลักได้แก่ แบบของสเตก (Stake's Model) และแบบของไพรวัส (Provus's Model)

(3) แบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นแบบที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ประเภทนี้ได้แก่ CIPP Model ของ Stufflebeam และคณะ

ประชุม (2529) กล่าวว่า การประเมินโครงการจำแนกออกเป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ การประเมินก่อนดำเนินการ การประเมินขณะกำลังดำเนินการ การประเมินเมื่อโครงการแล้วเสร็จ และการประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การประเมินก่อนดำเนินการ
- 2) การประเมินขณะกำลังดำเนินการ
- 3) การประเมินเมื่อโครงการแล้วเสร็จ
- 4) การประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ

สมหวัง (2533) ได้แบ่งประเภทการประเมินโครงการไว้ดังนี้

- 1) แบ่งตามหลักยึดในการประเมินคุณค่า แบ่งได้เป็น

(1) การประเมินค่าตามอุดมการณ์ของโครงการ (Goal-Based Evaluation) เป็นการประเมินที่ได้ว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

(2) ประเมินค่าซึ่งอิสระจากอุดมการณ์ของโครงการ (Goal-Free Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ทราบว่าจะวัดประสงคฺของโครงการมีอะไรบ้าง

2) แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งได้ดังนี้

- (1) การประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ
- (2) การประเมินขณะโครงการดำเนินอยู่
- (3) การประเมินหลังจากกิจกรรมหรือโครงการสิ้นสุดลงแล้ว

3) แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้เป็น

- (1) การประเมินเพื่อปรับปรุงหรือการประเมินความก้าวหน้า
- (2) การประเมินเพื่อสรุปผลหรือการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

4) แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน แบ่งได้เป็น

- (1) การประเมินสภาวะแวดล้อมหรือการประเมินบริบท (Context Evaluation)
- (2) การประเมินปัจจัยหรือตัวป้อน (Input Evaluation)
- (3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)
- (4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

5) แบ่งตามโมเดลการประเมินเป็นหลัก แบ่งได้เป็น

- (1) การประเมินที่มุ่งตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์
- (2) การประเมินที่มุ่งเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน
- (3) การประเมินที่มุ่งนำไปช่วยตัดสินใจ

6) แบ่งตามความแท้จริงของการประเมิน แบ่งได้เป็น

(1) การประเมินเทียม (Pseudo Evaluation) ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นการประเมินประเภทที่เกี่ยวกับการเมือง

(2) การประเมินกึ่งแท้กึ่งเทียม (Quasi Evaluation) ซึ่งมุ่งประเมินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่อาจวัดคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งอื่นได้

(3) การประเมินแท้จริง (True Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้อง ซึ่งมักเป็นการประเมินเกี่ยวกับการรับรองวิทยฐานะหรือรับรองคุณวุฒิ การประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินความต้องการหรือความจำเป็น และการประเมิน เพื่อวางนโยบาย

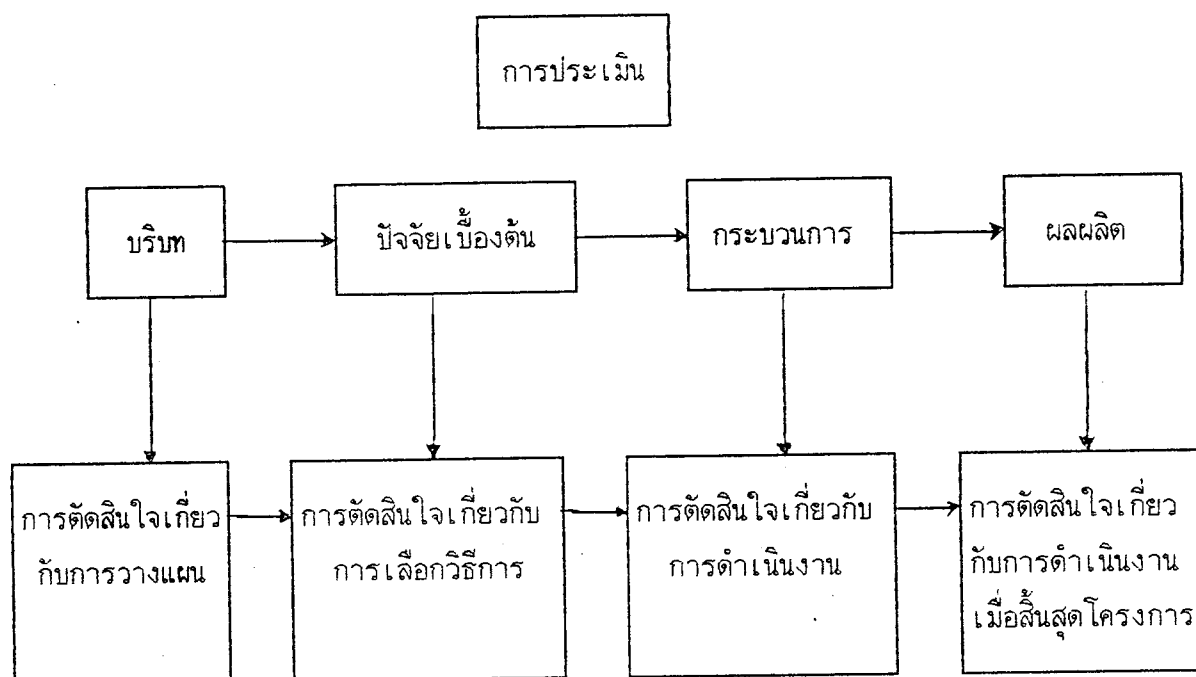
2.3.4 การประเมินแบบซิปป (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

อีกด้วย ดังนั้น กรอบความคิดในการประเมินแบบ CIPP จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมิน จะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของ โครงการที่จะประเมิน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม และช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก แบบจำลอง CIPP จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) การประเมินบริบท (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดจุดประสงค์
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบโครงการ
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการ
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

จากการประเมินในด้านต่างๆ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจของ CIPP ได้ดังนี้

แบบภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจของ CIPP Model

สำหรับในรายละเอียดในการประเมินในแต่ละด้านมีดังนี้คือ

2.3.4.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย โดยจะระบุถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกในที่อาจจะมีผลกระทบต่องานโครงการ สภาพการณ์ที่คาดหวังเอาไว้กับที่เป็นจริงในสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นอย่างไร มีความต้องการหรือปัญหาใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือแก้ไข ในการประเมินผลสภาพแวดล้อมนี้ผู้ประเมินอาจจะใช้วิธีดังต่อไปนี้ได้

- 1) การวิเคราะห์ทางความคิด (Conceptual Analysis)
- 2) การวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลในสนามมาวิเคราะห์ (Empirical Studies)
- 3) อาศัยทฤษฎีและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินบริบทนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการตัดสินใจในด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย (Planning Decision)

2.3.4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมิน

ที่จุดมุ่งหมายเพื่อการเสนอข้อมูลสำหรับการกำหนดถึง วิธีการใช้ทรัพยากร เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในทางปฏิบัติมักจะต้องมีการระบุและประเมินในสิ่งต่อไปนี้ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
 - 2) กลยุทธ์หรือยุทธวิธีที่นำมาใช้เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ
 - 3) รูปแบบเฉพาะของข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนการนำยุทธวิธีที่เลือกสรรไว้แล้วไปใช้
- การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ ในด้านโครงสร้าง หรือการวางรูปแบบการดำเนินงาน (Structuring Decision)

2.3.4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อการควบคุมการบริหารโครงการ ผลของการประเมิน จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโครงการใช้ปรับปรุงโครงการให้สามารถดำเนินไปได้และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินโครงการ โดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

1) เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการ ในระหว่างที่มีการปฏิบัติการหรือการดำเนินงานตามแผนนั้น

2) เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

3) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ ฉะนั้นในการประเมินกระบวนการจะต้องมีการจัดบันทึกเอาไว้ และจำเป็นต้องอาศัยวิธีการหลาย ๆ อย่างร่วมกัน เช่น

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์การปะทะสัมพันธ์
- การสัมภาษณ์
- การใช้แบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า
- การให้เขียนรายงานประเภทปลายเปิด

ฯลฯ

นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการประเมินมี 4 อย่างคือ

- 1) การให้พนักงานทำงานเต็มเวลา
 - 2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
 - 3) การร่วมประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับข้อมูลย้อนกลับที่ได้รับระหว่างประเมิน
- กับผู้บริหารโครงการเป็นระยะ ๆ

4) การปรับปรุงแผนการประเมินให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ข้อมูลที่ได้จากการประเมินกระบวนการของโครงการ จะต้องได้รับการแยกแยะโดยละเอียด และการรายงานข้อมูลที่ถูกนำเสนอตลอดระยะเวลา ในระยะต้นๆของการดำเนินโครงการทั้งนี้เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงแก้ไข และการดำเนินโครงการที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ การประเมินกระบวนการนี้จะให้ข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจดำเนินงานของโครงการที่ปฏิบัติจริงๆ (Implementing Decision)

2.3.4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิจารณาการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จของโครงการ ทั้งขณะที่โครงการดำเนินอยู่ และเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นลง ในกระบวนการทางการศึกษานั้น การประเมินผลผลิตจะให้ข้อมูลที่จะนำมาช่วยตัดสินใจ ว่ามีกิจกรรมทางการศึกษาใดบ้างที่ควรทำต่อไปหรือเลิกทำเสีย หรือควรนำมาปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่

การประเมินแสดงผลนี้จะต้องใช้ข้อมูลช่วยในการตัดสินใจที่จะรักษา หรือละทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไข

การประเมินโครงการนั้นสามารถตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อช่วยในการตัดสินใจได้ว่าควรปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกโครงการ ซึ่งการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ การจะประเมินรูปแบบใดขึ้นอยู่กับผู้ประเมินและสถานการณ์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสหกรณ์ต้องการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนและงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพอเสนอได้ดังนี้

จำนง (2524) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหา การบริหารกิจการสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยศึกษาจากคณะกรรมการดำเนินงานจำนวนจำนวน 105 คน ครูอาจารย์ที่เป็นสมาชิก จำนวน 75 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เป็นสมาชิกขาดความเข้าใจ และยังไม่เชื่อมั่นในหลักการของการจัดกิจกรรมสหกรณ์ กรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่ ที่มีประสบการณ์ด้านธุรกิจน้อย มีภาระหน้าที่มากเกินไป ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควรสถานที่และห้องดำเนินการไม่เหมาะสม เวลาในการจำหน่ายไม่เพียงพอ

พัชรารณ (2526) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามผลการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดแพร่ ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน พบว่าการให้ความรู้ในเรื่องกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนทุกขนาดมีน้อย ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องสหกรณ์จากการปฏิบัติจริง และการที่เป็นสมาชิกเพราะเลื่อมใสในระบบสหกรณ์

พร้อมเพระ (2526) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่น พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่ามีปัญหามากเมื่อไม่ได้รับสื่อการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่นไม่สามารถจัดหาและนำสื่อการสอนที่เสนอแนะไว้ในคู่มือ การสอนวิชาชีพของท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ไม่สามารถประเมินผลได้ตามที่เสนอแนะไว้ในคู่มือที่สอนวิชาชีพในท้องถิ่น ผู้บริหารได้เสนอแนะว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบควรสั่งสื่อการสอนวิชาอาชีพท้องถิ่นให้โรงเรียนล่วงหน้าก่อนเวลาสอนของครู

วชิราวัลย์ (2522) ได้ศึกษาจัดตั้ง และดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพฯ โดยศึกษาจากคณะกรรมการกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับสหกรณ์ที่พบบ่อยที่สุดคือปัญหาความร่วมมือที่ได้รับจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการของสหกรณ์ บุคลากรขาดความชำนาญในการดำเนินการ และไม่มีทุนมากพอที่จะดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาการเก็บสต็อกและเช็คสินค้า

สามารถ (2524) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของครูในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 1 โดยศึกษาจากครูในโรงเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาระดับ ปัญหาที่พบบ่อยคือปัญหาด้านการส่งเสริมทักษะความรู้ด้านสหกรณ์ของครูที่เป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์ นอกจากนั้นยังพบปัญหาการจัดสรรกำไรเพื่อสมาชิกและชุมชน

สมชาติ (2530) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนเกี่ยวกับการจัดและดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่ มีผู้บริหาร ครูและนักเรียนเป็นสมาชิก และเป็นด้วยความสนใจในระบบสหกรณ์ ผู้บริหารและครูได้รับความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ จากการอ่านหนังสือหรือวารสารนักเรียนได้รับความรู้จากการปฏิบัติ

กองวิจัยทางการศึกษา (2533) ศึกษาการวางแผนการเรียนวิชาอาชีพและแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องการวางแผนการเรียนอาชีพในโรงเรียนทุกเขตการศึกษา รวมทั้งเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขาดห้องฝึกงาน วัสดุอุปกรณ์ทางวิชาอาชีพ ขาดความสะดวกในการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถทำงานบางอย่างได้เสร็จในเวลา และไม่เกิดทักษะเท่าที่ควร

กรมสามัญศึกษา (2532) โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ ได้ดำเนินการนิเทศติดตามโรงเรียน ซึ่งจัดโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในจังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการสนับสนุนจากโรงเรียนส่วนใหญ่ สามารถปฏิบัติอยู่ในระดับดี ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา การให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพก่อนเสนอโครงการแต่ที่ยังปฏิบัติไม่เป็นที่พอใจคือ การเชิญวิทยากร มาให้ความรู้ หรือแนวปฏิบัติ ด้านการวางแผนและการดำเนินการตามโครงการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ได้แก่ การวางแผนกันระหว่างครูและนักเรียน ส่วนการประชุมปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหา ร่วมกันของนักเรียน ตลอดจนการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบยังต้องได้รับการปรับปรุงด้านการ ปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เงิน ที่ปฏิบัติได้ดี คือมีการบันทึกรับ-จ่าย ในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมฯ แต่ต้องปรับปรุงก็คือ การบันทึกรายการตามใบขาย และผู้นำส่งเงินประจำวัน ด้านการติดตาม นิเทศและรายงาน ปรากฏว่าครูผู้รับผิดชอบยังปฏิบัติน้อย รวมทั้งการบันทึกการดำเนินงาน โครงการ และการรายงานผลการปฏิบัติงานของนักเรียนต่อครูผู้รับผิดชอบก็ปฏิบัติอยู่ในระดับ ค่อนข้างต่ำ ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียน ปรากฏว่า นักเรียนมีความพอใจกับการมีรายได้ ระหว่างเรียน

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดยะลา (2533) ได้ทำการศึกษาความก้าวหน้าโครงการอาชีพ อิสระในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า เมื่อดูในภาพรวมของ โครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม โครงการมีไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมดของจังหวัดยะลา แต่ก็เห็นว่ามี แนวโน้มมากขึ้น รวมทั้งจำนวนเงินที่ใช้ในโครงการ ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นระยะเริ่ม แรกของโครงการ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจกับครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง คาดว่าจะมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการมากขึ้นซึ่งจะทำให้ปริมาณ และ คุณภาพของโครงการนี้สูงขึ้นด้วย

จุฬารัตน์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยม ศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบ อาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีการเตรียมการในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ ฝึกทักษะทางอาชีพขณะเรียนภาคปฏิบัติและรวบรวมผลงาน หาข้อมูลการตลาด ลู่ทางใน การจำหน่าย สำหรับปัญหาที่พบว่า คณะกรรมการขาดความพร้อม ความร่วมมือ ความกระตือรือร้นใน การทำงาน คณาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินโครงการ และประโยชน์จากการเรียนแผนอาชีพอิสระ โครงการไม่สามารถนำไปปฏิบัติ ได้จริง เนื่องจากค่านิยมของผู้ปกครอง นักเรียนคิดว่ารับราชการดีกว่าประกอบอาชีพอิสระ จึงทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจในตัวเอง กลัวว่าจะไม่สามารถศึกษาต่อหลังจบชั้นมัธยมศึกษาแล้ว

และไม่สามารถดำเนินการของตนเองได้

สุรินทร์ (2534) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการวิธรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ พบว่า การเตรียมการโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ โดยยึดนโยบายกรมสามัญศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยครูและนักวิชาการ นักธุรกิจ หรือผู้นำชุมชน ทำหน้าที่อนุมัติโครงการมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร อาคาร สถานที่ เอกสาร และจัดให้มีการชี้แจงการดำเนินงานตามโครงการ ปัญหาที่พบได้แก่ ผู้ร่วมงานไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับ คณะกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกไม่มีเวลา จึงให้ความร่วมมือน้อยกว่าที่ควร ครูไม่เห็นความสำคัญของโครงการ สถานที่ไม่เหมาะสม ด้านการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนให้นักเรียนรวมกลุ่มกันเพื่อการลงทุน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการทำงานแก่นักเรียน จัดให้มีการสำรวจอาชีพ เขียนโครงการเสนอคณะกรรมการเพื่อขออนุมัติ และจัดให้นักเรียนดำเนินงานตามโครงการโดยใช้เวลานานกว่าเวลาเรียน

ประสิทธิ์ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาหลักสูตรการประกอบอาชีพอิสระของโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนวิชาชีพมี 8 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการอย่างครบวงจรสู่ด้านวิชาชีพ

รูปแบบที่ 2 การจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพโดยใช้กิจกรรมชมรม

รูปแบบที่ 3 การจัดหลักสูตรวิชาชีพประเภทวิชาเลือก เพื่อให้เกิดหลักสูตรอาชีพอิสระของโรงเรียน

รูปแบบที่ 4 การจัดหลักสูตรการงานพื้นฐานอาชีพ โดยให้เรียนเป็นแบบบูรณาการ

รูปแบบที่ 5 การจัดหลักสูตรอาชีพด้านการไปเรียนที่น่าน

รูปแบบที่ 6 การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยส่งนักเรียนไปฝึกงานและประกอบอาชีพจากสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 7 การจัดหลักสูตรการหารายได้ โดยประกอบอาชีพระหว่างเรียนเพื่อเสริมอาชีพนักเรียนที่มีอยู่แล้ว

รูปแบบที่ 8 การจัดหลักสูตรให้นักเรียนมีอาชีพระหว่างเรียน

สำนักตรวจราชการกรมสามัญศึกษา (2534) วิเคราะห์ภาพรวมของโครงการตามนโยบายกรมสามัญศึกษาพบว่าภาพรวมของโครงการอาชีพอิสระมีดังนี้

1) โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตามโครงการอาชีพอิสระ แต่โรงเรียนมีนักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระประมาณร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการดำเนินการ และมีความพอใจกับโครงการน้อย

2) นักเรียนส่วนใหญ่ที่ร่วมกลุ่มทำโครงการนี้ จะมีรายได้ต่ำ

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอาชีพอิสระได้แก่

(1) กรมสามัญศึกษาควรเร่งรัดให้โรงเรียนดำเนินการตามโครงการนี้อย่างจริงจัง

(2) กรมสามัญศึกษาควรสนับสนุนเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน

ขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล

(3) ควรให้มีการทำการวิจัยการดำเนินการ

สวาท (2535) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนา โครงการส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในรูปกลุ่มบุคคลและในรูปนิคมพานิชย์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1) การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในรูปกลุ่มบุคคลและในรูปนิคมพานิชย์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่นเป็นโครงการนิคมพานิชย์มากกว่ากลุ่มบุคคลประกอบธุรกิจรองลงมาธุรกิจการพาณิชย์ส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินการ 1 ปีการศึกษา เงินทุนในการดำเนินการยืมเงินโรงเรียนมากที่สุดได้จากเงินทุนส่วนตัวน้อยมาก อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่รับผิดชอบเพียง 1 โครงการคณะกรรมการส่งเสริมที่อิสระของโรงเรียนส่วนใหญ่ประกอบด้วยบุคคลในโรงเรียน มีบุคคลภายนอกซึ่งเป็น ผู้นำชุมชน นักการธนาคารและนักธุรกิจหรืออื่นๆ มารวมเป็นคณะกรรมการเฉลี่ยแล้วต่ำกว่าร้อยละ 50

2) การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในรูปกลุ่มบุคคลและในรูปนิคมพานิชย์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีปัญหาระดับปานกลางทุกด้าน คือด้านการสนับสนุนจากโรงเรียนด้านการวางแผนและการดำเนินงานตามโครงการและด้านการนิเทศติดตามประเมินผลและรายงาน โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางมีปัญหาการดำเนินงานตามโครงการมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ตามลำดับ

5) แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในรูปบุคคลและในรูปนิคมพานิชย์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่นควรเน้นไปที่ประเด็นสำคัญ 9 ประเด็นคือ

(1) การประชาสัมพันธ์โครงการให้มากขึ้น

(2) การจัดเวลาการปฏิบัติงานของนักเรียนให้เหมาะสม

(3) จัดหาเงินทุนสนับสนุนโครงการให้มากขึ้น

(4) ส่งเสริมการตลาดให้กว้างขวาง

(5) เน้นการนิเทศติดตามและประเมินผลโครงการ

- (6) จัดแนวปฏิบัติโครงการให้เหมาะสมและชัดเจน
- (7) รณรงค์ให้ครูอาจารย์เห็นความสำคัญของโครงการ
- (8) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง
- (9) จัดให้มีการอบรม สัมมนา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจทิศทางการทำงาน

ชัดเจนยิ่งขึ้น

ธฤต (2536) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1) โรงเรียนมัธยมศึกษาประมาณร้อยละ 70 ตั้งอยู่ในเขตชนบท มีไฟฟ้าใช้ แต่น้ำสำหรับใช้ในโครงการบางโรงเรียนมีไม่เพียงพอ ประชาชนมีอาชีพทำนา ฐานะค่อนข้างยากจน การคมนาคมไม่สะดวก

2) โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระซึ่งประกอบด้วยบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ และบางโรงเรียนมีบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการ กรรมการชุดนี้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย อนุมัติติดตามและประเมินผลโครงการโดยใช้วัสดุอุปกรณ์จากการยืมโรงเรียนและหาซื้อเอง

3) หัวหน้าสถานศึกษา คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระที่ปรึกษาโครงการและนักเรียนได้ดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการอยู่ในระดับมาก ยกเว้น การจัดตลาดนัดเพื่อช่วยจำหน่ายผลผลิต

4) โครงการของนักเรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มบุคคลมากกว่าเป็นบริษัท นักเรียนมีรายได้เป็นตัวเงินมากกว่า 50 บาทต่อปีต่อคน และได้พัฒนาคุณลักษณะพึงประสงค์ตรงตามเป้าหมายของโครงการ

5) ปัญหาในการดำเนินงานส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและปัจจัยได้แก่ บ้านของนักเรียนอยู่กระจัดกระจายห่างไกลกัน ตลาดอยู่ไกลจากสถานที่นักเรียนประกอบการ ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม และราคาวัตถุดิบ

6) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปรึกษาโครงการและนักเรียนต่างมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระ

จากการศึกษาการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการจัดทำโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัศึกษานั้น โครงการที่จัดทำขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ดังนั้นหากมีการประเมินโครงการแล้วก็สามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับโครงการได้ แม้ว่าจะมีนักวิชาการบางท่านจะได้ทำการประเมินไว้บ้างแล้วแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันไป เขตการศึกษา 9 มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมาก

แต่ก็ยัง ไม่สามารถจัดทำ โครงการนี้ได้ ในหลายโรงเรียน บางโรงเรียนจัดทำแล้วก็เลิกล้มไป งานวิจัยครั้งนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อที่จะประเมินโครงการดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะได้นำไปปรับปรุง แก้ไขในการจัดทำโครงการต่อไป สำหรับวิธีวิจัยได้กล่าวในบทที่ 3 ต่อไป.